

KUNST

- **kujutav kunst**
- **tarbekunst**

Ettevõtete arv: **68 galeriid** (2004. a)

Töötajate arv: **600 inimest** (2004. a)

Käive: **75 mln kr** (2004. a)

Käesolevas töös on eesmärgiks kaardistada kujutava kunsti ja tarbekunsti valdkonna olukord Eestis. Kujutavas kunstis keskendutakse peamiselt maalile, tarbekunstis üldistatakse klaasi-, ehte-, naha-, tekstiilikunsti ja keraamika temaatika. Samas, piirjoon tarbekunsti ja disaini vahel on sageli väga õhuke ning aja jooksul muutunud. Disainerite hulka on liikumas aina suurem hulk erinevate traditsiooniliselt tarbekunsti erialade esindajaid. Veel muudab kunstituru mõistmise keerulisemaks selle üha süvenev interdistsiplinaarsus, kus üha enam kunstnikke ei tegele enam samaaegselt ühe kunstivormi, vaid mitme erinevaga. Samuti toimub kunsti jätkuv integreerumine teiste kultuurivaldkondadega.

Kahjuks usaldusväärset ja ametlikku statistikat kunsti valdkonna kohta ei ole, seetõttu on uuringus enamuse turgu ja müügitgevust iseloomustavatest näitajatest tuletatud tuginedes intervjueritud ekspertide hinnangutele.

LÜHIKOKKUVÕTE

Loomemajanduse kunsti valdkonna töö eesmärgiks on kaardistada kujutava kunsti ja tarbekunsti valdkonna olukord Eestis. Kunstiturgu iseloomustab selle süvenev interdistsiplinaarsus, kus üha enam kunstnikke ei tegele enam samaaegselt ühe kunstivormi, vaid mitme erinevaga. Samuti toimub kunsti jätkuv integreerumine teiste kultuurivaldkondadega. Viimase 45 aasta jooksul on koolitatud üle 1800 professionaalse kunstniku, neist aktiivselt erialal tegutsevaid on ligikaudu 600. Eesti kunstigaleriides töötab ligikaudu 110 töötajat.

Kujutav kunst on vähe organiseerunud ja üksiktegijatel põhinev valdkond. Äärmiselt väike on nende kunstnike osakaal, kelle ainsaks tuluallikaks on kunstilooming. Ekspertide hinnangul müüakse Eestis ühel aastal galeriides ca 700-800 kujutava kunsti eksemplari kogusummas hinnanguliselt ca 21,2 miljonit krooni. Samas on galeriide osakaal professionaalse kujutava kunsti müügis hinnanguliselt ligikaudu 50% (ülejäänud 50% müüakse otse kunstnike poolt). Seega võib oletada, et professionaalse kujutava kunsti turu väärtus Eestis on ligikaudu 40-45 mln krooni aastas. Ekspertide hinnangul on konkurents galeriide vahel väga väike, kuna kunsti korralikult juhitud ja korraldatud müük on kontsentreerunud väga väheste galeriide kätte.

Eesti kunstiäri seisnebki peamiselt maali ja graafika müügis. Teoste arvu järgi on ekspertide hinnangul esikohal kindlasti graafika, väärtuse järgi aga maal. Nimekate autorite erakordsete tööde hinnad on viimase 8 aastaga, kui Eestis alustati kunsti müümist oksjonitel, tõusnud ekspertide sõnul keskmiselt 50-100%, kuid on ka töid, mille hinnad on kasvanud üle 300%. Kujutava kunsti hinnakasvu üheks oluliseks "mootoriks" on oksjonid.

Peamised müügikanalid tarbekunstis on eritellimused ja galeriid. Põhiosa tarbekunsti galeriidest tegeleb erineva tarbekunstiliigi müügi ja näitusega. Tallinnas on 22 galeriid, kus eksponeeritakse ja/või müüakse tarbekunsti, sh 10 vaid tarbekunstile spetsialiseerunud galeriid. Tarbekunsti müügi nõrgaks kohaks peavad eksperdid selle professionaalse müügijuhtimise puudumist. Tarbekunsti galeriisid juhivad aktiivsed tarbekunstnikud ise või tarbekunstiga lähedamalt seotud inimesed, kes on galeriide omanikud või osanikud.

Valdkonna tugevaks küljeks on Eesti kunsti tugev reputatsioon välismaal ja hästitoimivad rahvusvahelised suhted. Statistikaameti andmetel eksporditi Eestist maale, joonistusi ja pastellmaale 2004. aastal ca 10,7 mln krooni eest. Kui Eestis on kõige rohkem nõutud Eesti klassikaline kunst, siis välismaale müüakse pigem kaasaegsete kunstnike töid. Tuntud professionaalse tarbekunsti galeriide (nt A Galerii, Galerii Kaks, Lühikese Jala Galerii ja Galerii Portaal) ostjatest moodustavad välismaalased (turistid) hinnanguliselt 90-95%.

Eesti kunsti finantseerimises on korralikult välja arendamata abirahade-toetuste süsteem. Ekspertide arvates peaks see toetuma nn ühiskondlikule kokkuleppele, sest ärialusel toimiv süsteem muudab kunsti selliseks nagu maksujõuline publik soovib. Eestis ei ole aga paraku arvulist maksujõulist publikut ega kõrgkultuuri eelistavaid traditsioone. Seega on Eestis olulise tähtsusega fondipõhine finantseerimissüsteem. Paraku on neid Eestis vaid kaks: Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Eesti Kultuurkapital. Siiski, suur osa nende toetustest kulub institutsioonide finantseerimisele ning üksikloojat toetatakse väga vähesel määral.

PAKKUMINE

Kunsti turu suurus

Kujutava kunsti ja tarbekunsti valdkonna töötajate täpset arvu on raske leida, kuna enamus töötab nendest vabakutselistena. Ühelt poolt saame hinnata tegutsevate kunstnike arvu Eesti Kunstnike Liidu (EKL) alaliitude ja Eesti Disainerite Liidu (EDL) liikmeskonna kaudu. EKL-i liikmeskond on kokku 918 inimest, sh maalikunsti, graafika, skulptuuri, ehte- ja metallikunsti, nahakunsti, tekstiilikunsti, klaasikunsti ja keraamika alaliitudes 583 inimest. Ekspertide hinnangul võib eeldada, et EKL-i liikmetest on tegutsevaid kunstnikke ligikaudu 2/3 ehk 385 inimest. Samas, kõik tegutsevad kunstnikud, eriti just nooremad, ei kuulu erialaliitudesse. Äärmiselt väike on nende kunstnike osakaal, kelle ainsaks tuluallikaks on kunstilooming. Ainult oma kunstiloomingust elatumine on pigem vanemate kunstnike privileeg, kes on endale juba n-ö nime teinud. Paljud kunstnikud tegelevad tänapäeval erinevate kunstivormidega (interdistsiplinaarse kunstivormiga), sh ka ühe näituse raames (nt maal, graafika ja videokunst jms). Samuti liigub ekspertide hinnangul üha rohkem kujutava kunsti esindajaid tarbekunsti ja sealt edasi disaini.

Samas võime hinnata Eesti professionaalsete kujutava ja tarbekunstnike potentsiaali Eestis kõrgemat kunstiharidust pakkuvate kõrgkoolide vilistlaskonna kaudu (vt tabel 9). Eesti Kunstiakadeemia (EKA) vilistlaskond alates 1960. aastast (st võimalikud tööealised kunstnikud), Tartu Ülikooli (TÜ) maalikunsti eriala vilistlaskond alates 1996. a-st ja Tartu Kõrgema Kunstikooli (TKK) vilistlaskond alates 2001. aastast kujutava ja tarbekunsti erialadel on kokku 1873 inimest. Jällegi, kindlasti on nendest tegutsevaid kunstnikke vaid teatud osakaal. Siinkohal ei ole kahjuks teada, kui palju nimetatud vilistlastest on tegutsevad kunstnikud ja kunstivaldkonnaga otseselt seotud inimesed (nt õpetajad ja õppejõud).

Piirjoon tarbekunsti ja disaini vahel on sageli väga õhuke ning aja jooksul muutunud. Disainerite hulka on liikumas aina suurem hulk erinevate traditsiooniliselt tarbekunsti erialade esindajaid, kes konjunktuuri jälgivana mõistavad oma eriala ja teadmiste tähtsustamist just disainiga seotud aspektist. Eriti paistavad siin silma tekstiili- ja ehtekunstnikud, kelle koostöö teiste erialadega on kõige silmatorkavam.

Kunsti müük

Kujutav kunst

Suurima tuluga 5 kunstnikku olid 2003. aastal äriregistri andmetel Tauno Kangro, Navitrolla, Aapo Pukk, Epp Maria Kokamägi ja Kadi Kurema (vt tabel 1).

Tabel 1. Suurima tuluga kunstnikud 2003. aastal

Nimi	käive (tuh kr)	töötajate arv
Tauno Kangro Skulptuuristuudio	1933	0
Navitrolla OÜ	826	1
Aapo Pukk Galerii OÜ	760	2
EPPMARIA OÜ	484	2
Kadi Kurema OÜ	403	2

Allikas: Äriregister

Samas peaksid nimetatud kunstnike tulud olema ekspertide hinnangul tegelikult oluliselt kõrgemad. Ekspertide hinnangul on ülalnimetatud kunstnike kunstimüügi käibed küll kõige suuremad, kuid nende kunsti reiting (tööde järelturgu arvestades) on madal. Seega ostetakse Eestis üsna palju sellist kunsti, millel tõenäoliselt aastate pärast on tagasihoidlik järelturg.

Müük galeriides

Ekspertide hinnangul müükase Eestis ühel aastal galeriides ca 700-800 kujutava kunsti eksemplari (maali, graafikat jms) kogusummas hinnanguliselt ca 21,2 miljonit krooni. Samas on galeriide osakaal kõrgtasemel kujutava kunsti müügis hinnanguliselt ligikaudu 50% (ülejäänud 50% müüakse otse kunstnike poolt). Seega võib oletada, et kõrgetasemel kujutava kunsti turu väärtus Eestis on ligikaudu 40-45 mln krooni aastas. Ekspertide hinnangul on konkurents galeriide vahel väga väike, kuna kunsti korralikult juhitud ja korraldatud müük on kontsentreerunud väga väheste galeriide kätte. Kuigi Eestis on ligikaudu 55 tegutsevat kujutava kunsti galeriid (vt. lisa 1), juhivad Eesti kunstiturgu Vaal Galerii ja Haus Galerii, kes määravad trende ja kujundavad hindu. Eesti vanim näitusegalerii, Draakoni Galerii, avati 1983. a aprillis. Järjepidevast näitustegevusest loobumisega mõned aastad tagasi kaotas galerii oma hea maine. Alates 2003. a algusest korraldatakse Draakoni Galeriis taas Eesti ja väliskunstnike näitusi. On liitunud mitme kunstiharidusprogrammiga, samuti tegeletakse kunstiteoste müügiga. Galerii keldrisaalis pakutakse kõrgetasemelist Eesti kaasaegset maali ja noorte maalikunstnike ning graafikute loomingut.

Haus Galerii ja Vaal Galerii osakaalud väärtuse järgi 2004. aastal galeriides müüdava kujutava kunsti osas on ekspertide hinnangul järgmised:

Haus Galerii	34% ehk 7,2 mln krooni
Vaal Galerii	26% ehk 5,5 mln krooni
Ülejäänud galeriid kokku	40% ehk 8,5 mln krooni
Kokku galeriid	21,2 mln krooni

Samas tuleb arvestada, et Haus Galerii aastakäibes moodustas olulise osa, ca 1,3 mln krooni, 3 Konrad Mägi maali müügitulu koguväärtusega ja Vaal Galeriis sama kunstniku maali müük 500 000 krooni eest. Viimase 5 aasta jooksul on tekkinud arvestatav kolleksionäärade ring, kes ostavad töid otse kunstnike käest, mitte läbi galeriide. Üldjuhul saab kunstnik otse müües rohkem raha ning ostja odavamalt kui galeriist, kuna viimased lisavad töödele teatud marginaali.

80% näitusesaalidest on tasulised. Eestis on kõige levinum näitusekorraldamise tasustamine selline, kus kunstnik maksab esiteks näituse korraldajale renti (nt Vaal Galeriis tuleb tasuda 10 000 krooni (+ käibemaks), Haus Galeriis 8 000 krooni (+ käibemaks)) ning näituse korraldaja (galerii) lisab veel kunstniku poolt oma tööde soovitud hinnale keskmiselt 30-60%, mis jääb galeriile (Vaal Galerii tavamarginaaliks on 20%). Keskmine näituse kestvus Eestis on 2-5 nädalat.

Hinnanguliselt on galeriides elavate kunstnike tööde müügi osakaal 30-40%. Siin tuleb aga arvestada, et olulisematest galeriidest Gallery Vivian Napp, Hobusepea Galerii ja Draakoni Galerii eksponeerivad ja müüvad peamiselt elavate kunstnike töid.

Kuna Eesti kunstiturk on suhteliselt väike, ei ole kujutava kunsti galeriid sõlminud püsivaid koostööleppeid kunstnikega, kes nende jaoks oma loomingut pakuvad. Samas on ekspertide arvates sellel kunstiloomingu aspektist positiivne külg, kuna välismaa kogemus näitab, et galeriid kalduvad lähtuvalt nõudlusest kunstnikke suunama, millist loomingut nad viljeleksid, mis omakorda võib halvendada kunstnike loomingu väärtust.

Nii nagu Eestis muudes valdkondades on ka kujutavas kunstis lõhe eesti kunsti ja vene kunsti loomingu ja nende tarbijate vahel. Kuigi teadlikult vene kunsti üritustest osavõtmist ei väldita, ei tea paljud Eesti kunstnikud, mis toimub vene galeriides. Samas on vene galeriid tugevalt orienteeritud ka muukeelse elanikkonna kunstimaitsesele, mis on erinev eestlaste omast. Ekspertide hinnangul Eestis venelaste töid üldjuhul Eesti tippgaleriides müüa ei õnnestu. Samas on osadel töodel suur kommertsedu välismaal (Lääne-Euroopas ja USA-s).

Tarbekunst

Peamised müügikanalid tarbekunstis on eritellimuste kaudu ja läbi galeriide. Põhiosa tarbekunsti galeriidest tegeleb erineva tarbekunsti liigi müügi ja näitusega. Ühele tarbekunsti liigile on spetsialiseerunud A Galerii (ehtekunst) ja Helina Tilga galeriid (maalitud keraamika).

Ekspertide hinnangul on peamised tarbekunsti müügigaleriid Tallinnas:

- A Galerii ehtekunsti müük ja näitus
- Galerii Kaks erinevad tarbekunsti liigid
- Viru Keskuse galerii erinevad tarbekunsti liigid
- Lühikese Jala galerii erinevad tarbekunsti liigid
- Galerii Portaali (Lühikese Jala Galerii filiaal) erinevad tarbekunsti liigid.

Avatud ateljeedest, kus valmistatakse ja müüakse tarbekunsti, domineerib kindlasti Katariina Gild (erinev tarbekunsti looming), Tallinnas saab veel esile tõsta Asuurkeraamika (keraamika), Tartus Antoniuse Gildi (kus on koos käsitööga 22 erinevat avatud ateljeed). Enamikel tarbekunstigaleriidel on mitteformaalsed kokkulepped erineva hulga tarbekunstnikega. Näiteks A Galerii teeb koostööd ligikaudu 70 ehtekunstnikuga, Galerii Portaali ja Lühikese Jala Galerii teevad koostööd 180 tarbekunstnikuga (kokku), Viru Keskuse Galerii aga 230 kunstnikuga, kellest 190 on tarbekunstnikud. Osa galeriisid (nt Galerii Kaks, A Galerii) on allkirjastanud oma koostööpartneritest kunstnikega käitumisjuhised.

Tallinnas on 22 galeriid, kus eksponeeritakse ja/või müüakse tarbekunsti, sh 10 vaid tarbekunstile spetsialiseerunud galeriid. Teistes linnades olevates galeriides eksponeeritakse kujutava kunsti kõrval ka tarbekunsti. Praktiliselt kõikides tarbekunstigaleriides eksponeeritakse ja müüakse elusolevate/kaasaegsete tarbekunstnike loomingut.

Tarbekunsti müügi nõrgaks kohaks peavad eksperdid selle müügijuhtimist. Erinevalt mitmetest kujutava kunsti galeriidest puudub enamikel tarbekunsti müüvatel galeriidel, aga samuti ka tarbekunstnikel endil oma tööde professionaalne müügijuhtimine. Tarbekunstnikud peavad seetõttu enamasti ise organiseerima oma tööde müümist, mis on lisakoormus nende loomingulisele tööle. Nii juhivadki tarbekunsti galeriisid aktiivsed tarbekunstnikud ise või tarbekunstiga lähedamalt seotud inimesed, kes on galeriide omanikud või osanikud. Tarbekunsti müügis ei korraldata ka ilmselt professionaalse müügijuhtimise puudumise tõttu oksjone, mis on ekspertide hinnangul viimastel aastatel suurendanud kujutatavas kunstis kallimate tööde müüki ja tõstnud tööde üldist hinnataset.

Tarbekunstigaleriid lisavad kunstnike poolt küsitud hinnale 70-100%. Galeriide marginaal on viimase 5 aasta jooksul tõusnud 10-30 protsendipunkti. Samas, ekspertide hinnangul ei ole tarbekunstnike poolt tööde eest küsitud hinnad tõusnud rohkem kui keskmiselt 25%.

Seda, kui palju müüvad kunstnikud otse, st väljaspool galeriisid, ei osata täpselt hinnata, kuid peamised otsemüügi kanalid on kunstilaadad, tellimused eraisikutelt (seda eriti ehtekunstis), internet ning firmade tellimused. Ekspertide hinnangul on tarbekunsti müük väljaspool galeriisid väike.

Erinevalt kujutatavast kunstist ei tehta tarbekunstis selget vahet eesti ja vene tarbekunstnike loomingul. Venelastest tarbekunstnikud on valdavalt lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia (end ERKI) ja on eesti tarbekunstnikega seotud sama koolkonnaga.

Kunstimuuseumid

Eestis oli 2004. a seisuga 15 kunstimuuseumi, kus on kokku 130 381 säilikut (vt tabel 2 ja lisa 2). Kunstimuuseumide külastajate arv on viimasel paaril aastal jõudsalt kasvanud ning 2004. aastal külastas kunstinäitusi kokku 316 963 külastajat. 2004. aastal korraldati 161 kunstinäitust, millest 17 olid väljaspool püsiekspositsiooni. Kunstimuuseumide tulud kokku olid 2004. aastal 44,2 mln krooni, millest 33,3 mln moodustasid tulud riigieelarvest. Kulud olid samal aastal 39,7 mln krooni, mis näitab, et muuseumid keskmisena teenisid kasumit.

Tabel 2. Eesti kunstimuuseumide põhinäitajad aastatel 1998-2004

Näitaja	1998	2000	2001	2002	2003	2004
Muuseumid	14	14	15	14	15	15
Põhifond (säilikut)	131 213	124 185	126 085	126 847	127 777	130 381
Näitused	200	146	171	155	166	161
Näitused väljaspool püsiekspositsiooni	25	19	22	25	18	17
Külastajad	310 196	261 404	321 871	279 576	297 073	316 963
Töötajad	398	257	259	266	236	265
Tulud (tuh kr)	33 193	39 879	41 419	42 134	34 322	44 203
..tulud riigieelarvest (tuh kr)	27 991	33 469	32 207	32 383	24 672	33 340
..tulud omavalitsuse eelarvest (tuh kr)	0	109	104	313	532	118
Kulud (tuh kr)	34 140	47 674	35 843	35 066	33 987	39 709

Allikas: Eesti Statistikaamet

KUMU Kunstimuuseum

KUMU Kunstimuuseum on uut tüüpi kaasaegne multifunktsionaalne kunstimuuseum, mille ülesandeks saab:

- kogude täiendamine, säilitamine ja eksponeerimine;
- mitmekülgne ja eri kunstiliike hõlmav rahvusvaheline ja kodumaine näitusetevetus, kunstisündmused ja -projektid;
- kogude ja näitustega seonduv haridusalane tegevus;
- konserveerimine ja restaureerimine;
- kunstiteaduslik uurimistöö.

Kuigi kõik muuseumi funktsioonid on olulised, on nähtavam ja mõjusaim kunstiteoste eksponeerimine. Eesti kunsti järjepideva püsiekspositsiooni puudumine on olnud uue muuseumihoone ehitamise idee esmaseks tõukejõuks.

Uue Eesti Kunstimuuseumi projekti elluviimise tähtsamateks positiivseteks tulemusteks on:

- lõpeb Eesti kunstivarade halbade hoiutingimustest põhjustatud pidev aeglane häving;
- Eesti kunstivarade suures ulatuses hävimise oht väheneb praegusega võrreldes oluliselt;
- tänu eelnimetatud teguritele omandavad kunstivarad Eesti riigile hoopis uue tähenduse. Seni rahvusvahelises plaanis mitteamvestatav, likviidne, kuid halvasti garanteeritud säilivusega vara, muutub maailma kultuurivaramu arvestatavaks osaks;
- Eesti kunsti ja Eestis asuvate välismaa kunstikollektsioonide eksponeerimiseks, aga ka teaduslikuks uurimiseks, avanevad oluliselt paremad võimalused;
- avanevad uued võimalused maailma kunstiväärtuste tutvustamiseks Eesti kunstisõpradele.

Eksport

Kujutav kunst

Statistikaameti andmetel eksporditi Eestist maale, joonistusi ja pastellmaale 2004. aastal ca. 10,7 mln krooni eest (vt tabel 3). Samal ajal oli import ca 2,5 mln krooni eest. Skulptuure eksporditi vaid 334 tuhande krooni eest. Lisaks eelpoolnimetatule oli maalide, joonistuste ja pastellmaalide eksport varasemal ajal alljärgnev:

2001	16 miljonit EEK-i
2002	18 miljonit EEK-i
2003	24 miljonit EEK-i.

Tabel 3. Kujutava kunsti eksport Eestist 2000. ja 2004. aastal (tuh krooni)

Kunstiteosed	2000		2004	
	eksport	import	eksport	import
maalid, joonistused ja pastellmaalid	1499,1	1292,7	10686,9	2488,8
originaalgravüürid, -estambid ja litograafiad	39,8	0	0	241,8
originaalskulptuurid ja kujud mis tahes materjalist	1123,3	54,5	334,8	49,4

Allikas. Eesti Statistikaamet

Kõige rohkem maale on eksporditud Hispaaniasse, Ameerika Ühendriikidesse ja Norrasse. Eesti kujutavat kunsti müüakse nii Eestist välismaale kui välisriikides kohapeal. Ekspertide hinnangul on Eestis ligikaudu 15 kunstnikku, kes saavad suure või isegi suurema osa sissetulekust oma loominguga ekspordimisest. Kui Eestis on kõige rohkem nõutud Eesti klassikaline kunst, siis välismaal see hästi ei müü. Müüakse pigem kaasaegsete kunstnike töid.

Tarbekunst

Tarbekunstis toimub müük välisriikidesse sageli kunstnike endi suhete pinnalt. Ekspordi oluliseks eelduseks on kõigepealt välismaal või Eestis näituse korraldamine, sh tööde eksponeerimine nt ateljeedes, mis tekitab võimalikus ostjas huvi antud loominguga vastu. Tarbekunsti ekspordis võib veel esile tuua üksikuid oste välissaatkondade poolt.

Igas tarbekunsti liigis on vähemalt mõned üksikud kunstnikud, kes oma töid ekspordivad, kuid ilmselt kõige laiem kandepind on ehtekunstnikel, kuna arenenud välisriikides on palju ehetekunsti kolleksionääre ja ehtekunstile spetsialiseerunud galeriisid. Samuti on eriline positsioon nahakunstil, kuna välisriikides on suhteliselt vähe koole, kus saab nahakunsti õppida ning seda käiakse Eestis õppimas. Seetõttu on välismaal huvi meie nahakunsti tööde vastu suur ja ekspertide hinnangul on tellimusi ekspordiks palju. Samas ei lähe ekspordimiseks suunatud tarbekunsti liigid ehk huvi välismaal Eesti professionaalse tarbekunsti suhtes kokku Eestist turistide poolt ostetud tarbekunsti liikidega (peamiselt keraamika ja klaas).

Sageli jäävad mitmed ekspordi müügipakkumised tarbekunstis realiseerimata juba eelpoolnimetatud müügijuhtimise puudulikkuse tõttu, aga samuti seetõttu, et ostjad soovivad suurt tiraaži. Eestis kahjuks puuduvad vastavad seadmed, millega saaks odavamalt, kuid kvaliteetselt suurt tiraaži toota. Seetõttu oleksid tootmiskulud kallid, tootmine võtaks palju aega ja kunstnik leiab, et seeläbi tema looming kannatab. Nii on ka oluliselt vähenenud Eesti tarbekunstnike huvi välismaal messidel osalemise suhtes.

NÕUDLUS

Kunstinäituste ja -sündmuste külastamine

Saar Polli 2003. aastal läbiviidud küsitluse kohaselt oli viimase 12 kuu jooksul kunstinäitusi ja –sündmusi külastanud 38% Eesti elanikest. Eestlased ja mitte-eestlased külastavad kunstinäitusi ja –sündmusi enam-vähem võrdselt. Vanusegruppide lõikes olulisi erinevusi ei ole. Mida kõrgem on haridus, seda rohkem käiakse kunstinäitustel ja –üritustel. Suurema sissetulekuga inimesed (üle 2000 krooni inimese kohta) külastavad näitusi mõnevõrra rohkem kui madalama sissetulekuga inimesed¹. Kõige rohkem on näitustel käinud Tallinna ja Tartu elanikud, kõige vähem Ida-Virumaa elanikud.

Väga palju külastatakse kunstinäitusi n.ö. mitte ainult selleks otstarbeks ettenähtud kohtades – kultuuriasutustes ja ühiskondlikes hoonetes.

Saar Polli uuringu kohaselt ei meeldinud kunstinäitustel käia 30% küsitletutest. Kunstinäituste mittekülastamise kõige olulisemaks põhjuseks toodi vaba aja puudust. Mida madalam on inimese haridus, seda enam talle kunstinäitused ei meeldi. Sarnane seos on ka inimese sissetuleku ja kunstihuvi vahel. Mida madalam on sissetulek, seda madalam on ka huvi ja vastupidi.

Tabel 4. Kunstinäituste- ja sündmuste külastamine erinevates kohtades

Külastuskoht	% nendest, kes on viimasel 12 kuul külastanud kunstinäitusi ja -sündmusi
Kultuuriasutustes (teatrid, kinod, kultuurimajad, jne)	48%
Ühiskondlikes hoonetes (pangad, (oma)valitsusasutused, õppeasutused, jne)	37%
Mõnes galeriis	36%
Mujal	27%
Väliskunstimuuseumis (Kadrioru loss ja Mikkel muuseum)	23%
Rotermanni Soolalao näitustesaalis	19%
Niguliste muuseum-kontserdisaalis	16%
Mõnes muus kunstimuuseumis	14%
Tallinna Kunstihoones	14%
Tarbekunstimuuseumis	13%
Rüütelkonna hoones Toompeal	12%
Tartu Kunstimuuseumis	12%
Pärnu Uue Kunsti Muuseumis	10%
Kristjan Raua majamuuseumis	5%
Adamson-Ericu muuseumis	5%

Allikas: Saar Polli 2003. a. küsitlus

¹ Samas, 2003. aastal oli leibkonnaliikme keskmine netosissetulek 2789 krooni kuus

Kunsti ostmine

Saar Polli uuringu kohaselt oli kunsti viimase 12 kuu jooksul ostnud umbes veerand Eesti elanikest (26%). Kõige sagedamini osteti kunsti kingituseks oma sõpradele (82% kunsti ostjatest) ning oma kodu kaunistamiseks (68%). Klientidele ja koostööpartneritele on kingituseks kunsti ostnud 17% kunsti ostjatest. Spetsiaalselt oma firma ruumide kaunistamiseks või oma firma maine tõstmiseks ostetakse kunsti vähe (vastavalt 6% ja 3%). Investeeringisvõimalusena on kunsti ostmist kasutanud 7% ostjatest.

Naised on mõnevõrra suuremad kunstiostjad kui mehed, eelkõige mis puudutab kodu kaunistamist. Samuti on mitte-eestlased eestlastega võrreldes veidi rohkem kunsti ostnud, eelkõige just oma kodu kaunistamiseks. Kõrgharidusega inimesed on suuremad kunstiostjad kui madalama haridusega inimesed. Vanusegruppide lõikes on kõige rohkem kunsti ostnud 20-49 aastased inimesed. Mida suurem on sissetulek, seda rohkem ostetakse kunsti.

Saar Polli 2003. aasta uuringu kohaselt huvituvad Eesti elanikud maailmakunstist veidi rohkem kui kohalikust eesti kunstist.

Kujutava kunsti valdkondadest eelistavad eestimaalased kõige n.ö. konventsionaalsemat valdkonda ehk maalikunsti. Tarbekunst on Eesti elanike seas küllaltki populaarne, eelkõige just keraamika, klaas ja ehtekunst. Muudest kunstivaldkondadest pakub Eesti elanikele kõige rohkem huvi fotokunst.

Eestlastele pakub eesti kunst rohkem huvi kui kohalikele mitte-eestlastele. Muudes aspektides eestlaste ja mitte-eestlaste kunstieelistused oluliselt ei erine. Naised on pea kõikidest kunstivaldkondadest rohkem huvitatud kui mehed, väljaarvatud arhitektuuri-, foto-, video- ja digitaalkunst, millest mehed on veidi rohkem huvitatud. Kõrgema haridusega inimesed on pea kõikidest kunstivaldkondadest rohkem huvitatud kui madalama haridusega inimesed. 15-29 aastased kunstihuvilised on teiste vanusegruppidega võrreldes rohkem huvitatud moe-, foto-, video-, *performance*- ning digitaalkunstist, veidi vanemad – 20-39 aastased inimesed on teistega võrreldes rohkem huvitatud rakenduskunstina mööblist ning arhitektuurist. Metallist – ja ehtekunstist on kõige rohkem huvitatud 20-29 aastased inimesed (vt tabel 6).

Nagu juba eelpool öeldud, on galeriide osakaal kõrgtasemel kujutava kunsti müügis hinnanguliselt ligikaudu 50% (ülejäänud 50% müüakse otse kunstnike poolt). Tarbekunst on professionaalsest kujutava kunsti loomingu üldiselt odavam. Galeriide kaudu müüdava tarbekunsti osakaal on, võrreldes kujutava kunstiga, oluliselt suurem.

Kui Eesti elanike kunstihuvivis on esikohal klassikaline ja kaasaegne maailmakunst, siis heade tööde kõrgete hindade tõttu nendele Eestis arvestatavat turgu veel pole. Nõudluse pingerea saab esitada alljärgnevalt:

1. Ekspertide hinnangul on kujutava kunsti osas galeriides kõige suurem nõudlus Eesti 1920ndate-1940ndate kuulsate klassikute tööde (Ants Laikmaa, Konrad Mägi, Eduard Viiralt, Eduard Ole, Nikolai Triik jt – eriti paistavad silma Pallase kunstnike tööd) ja Balti-Saksa kunstnike maalide järele. Siiski veel 4-5 aastat tagasi oli nõudlus klassika järele ilmsem.
2. Vanade klassikute kõrval on nüüd nõudlus oluliselt kasvanud 1940ndate-1960ndate aastate kunsti järele (eriti paistavad siin silma Elmar Kits, Ülo Sooster, Lepo Mikko, Richard Uutmaa) ning moodsa kunsti klassika tööde järele (ehk 1970ndate-1980ndate kunst – Jüri Arrak, Peeter Mudist, Tõnis Vint, Leonhard Lapin jt).
3. Kolmandal kohal nõudluse osas on nimekate kunstnike kaasaegne looming (Marko Mäetamm, Kaido Ole, Jaan Elken, Epp Maria Kokamägi jt).

Tabel 5. Kõige enam Eestis elavaid inimesi huvitavad kunstivaldkonnad

	% kunstist huvitatud inimestest
Klassikaline maailma kunst	68%
Kaasaegne maailma kunst	62%
Klassikaline eesti kunst	60%
Kaasaegne eesti kunst	55%
Kujutav kunst:	
Maalikunst	81%
Skulptuur	62%
Graafika	53%
Rakenduskunst ja disain:	
Mööbel	71%
Keraamika	69%
Klaas	69%
Metall/ehtekunst	68%
Arhitektuur	68%
Mood	62%
Nahk	61%
Tekstiil	55%
Muu:	
Foto	70%
Video	50%
Digitaalkunst	23%
<i>Perfomance</i>	21%

Allikas. Saar Polli 2003. a küsitlus

Kujutava kunsti ostmine galeriidest

Viimase 5 aasta jooksul on Eestis kaasaja kunsti turg märgatavalt paranenud. Guido Sammelselg ja Armin Kõomägi on kunstikolleksionääradena spetsialiseerunud just Eesti kaasaegsele kunstile.

Nimekate autorite (A. Laikmaa, K.Mägi, E.Ole, N.Triik jt.) erakordsete tööde hinnad on viimase 8 aastaga, kui Eestis alustati kunsti müümist oksjonitel, tõusnud ekspertide sõnul keskmiselt 50-100%, kuid on ka töid, mille hinnad on kasvanud üle 300%. Vähem nimekate kunstnike tööde hinnad on selle aja jooksul tõusnud 30-50%, kuid nende hulgas on ka üksikuid autoreid või üksikute autorite üksikuid töid, mille hinnad on kasvanud peaaegu sama palju kui eelpoolnimetatud kunstnike tööde hinnad. Siin saab esile tuua Richard Uutmaa, kelle maalide müügihinnad nt Haus Galerii oksjonitel on alghinnaga võrreldes kasvanud 130-270%. Kujutava kunsti hinnapiirid: üle 100 000 krooni võivad maksta peamiselt surnud klassikute hinnad või siis elavatest kunstnikest mõned üksikud tipp-perioodidel tehtud teosed. Kaasaja kunstnike maalid maksavad harva üle 50 000 krooni.

Kui paljudes arenenud riikides toimub suurem osa kunstiostudest näituse avamisel, siis Eestis tüüpiline kunsti ostja avamisele ei tule ja teeb oma ostud hiljem.

Kujutava kunsti hinnakasvu üheks oluliseks "mootoriks" on oksjonid. Ekspertide hinnangul ei oleks oksjonite korraldamiseta ilmselt Eesti vanema klassikalise kujutava kunsti hinnad nii palju tõusnud. Samas müüakse kunstiloomingut otse erakätest kohati kallimalt. Samuti kujundavad kujutava kunsti hindasid kolleksionäärid, eriti just noorte kunstnike tööde puhul.

Eesti kunstiäri seisnebki peamiselt maali ja graafika müügis. Teoste arvu järgi on ekspertide hinnangul esikohal kindlasti graafika, väärtuse järgi aga maal. Skulptuuri ostab Eesti kunstiostja väga harva. Kui maale ja graafikat ostetakse peamiselt era- või firmakolleksioonidesse ja kingituseks, siis rahvusvaheliselt kõrgelt noteeritud muuseumid tunnevad suurt huvi ja ostavad Eestist eelkõige videokunstiloomingut. Eestis videokunstile ja installatsioonidele arvestatavat turgu veel pole.

Galeriidest ostetava kunsti tarbijad võiks jagada ekspertide hinnangul järgmiselt:

1. Stabiilsed kunstiostjad (ehk galeriide kliendid), kes ostavad korraka kunstiloomingut küll 10 000-20 000 krooni eest, kuid teevad aasta jooksul mitu ostu ja seetõttu kulutavad kunstile üsna palju. Tavaliselt ostavad kunsti enda kodusse kolleksiooni.
2. Jõukamal järjel olevad 30-55 aastased inimesed (sh firma praegused või endised omanikud), kes ostavad kunsti enda kodusse kolleksiooni. Siin on tüüpiliseks hinnatasemeks 30 000-120 000 krooni töö eest ning tehakse üksikuid oste.

3. Firmad, kes ostavad töid kingituseks. Vähe ostetakse kunsti oma interjööri sisustamiseks. Siin grupis on hinnavahe 3 000 – 30 000 krooni, kuid keskmine on 5 000 krooni. 5-10 aastat tagasi oli ettevõtete soov kunsti investeerimiseks suurem, kui võeti üle n-ö lääneliku käitumise mudeleid. Kunsti investeerimisest oodati vähemalt imagoloogilist kasu, mida ei leitud. Seetõttu on ettevõtete huvi kunsti investeerida vähenenud. Ettevõtete poolt kunsti investeerimise pandiks on kunsti imago oluline tõus. Viimastel aastatel on üha rohkem ettevõtteid soovinud korraldada oma üritusi nn kunstikeskkonnas (nt galeriides), mis võib aidata suurendada selle tarbijagrupi poolt kunsti ostmist.
4. Kõrgemapalgalised eraisikud kulutavad kujutava kunsti töödele 5 000-15 000 krooni. Üle keskmise sissetulekuga eraisikud, kes ostavad kunsti tavaliselt kingimiseks, kulutavad sellele 3 000-5 000 krooni.

Tarbekunsti ostmine

Ekspertide hinnangul ei ole tarbekunsti puhul ostjale sageli niivõrd oluline, et ta saaks ainueksplari, kuna tarbekunst on, nt võrreldes maaliga, lihtsamini tiražeeritav. Loomulikult on siin erandeid, eriti ehetekunsti puhul. Tiražeerimine või tiražeerimisvõimalus ei lase tööde hindadel väga kõrgele tõusta.

Nii nagu ka Saar Polli uuringu tulemustest näha, on ekspertide hinnangul kõige suurem ostuhuvi esiteks keraamika, teiseks klaasikunsti ka kolmandaks ehtekunsti loomingu suhtes – seda nii välismaalaste kui kohalike tarbijate poolt. Selgelt väiksem huvi on nahakunsti suhtes.

Professionaalse tarbekunsti galeriides ostjad võib jagada kolme rühma:

1. Turistid, kes ostavad palju (eriti suvekuudel) ning moodustavad olulise osa tarbekunsti eri liikide müügist: nt A Galerii, Galerii Kaks, Lühikese Jala Galerii ja Galerii Portaali ostjatest on hinnanguliselt välismaalasi (turiste) ligikaudu 90-95%. Samas, Galeriis Kunst ja Disain (Viru Keskuses) on välismaalaste osakaal vaid 1/3, mille põhjuseks võib pidada kaubanduskeskuse asukohta.
2. Ettevõtted, kes ostavad töid kingituseks: ekspertide hinnangul ca 1% kuu müügikäibest. Siin saab omakorda teha jaotuse järgmistesse alaosadesse (i) ettevõtete kingitused teisele ettevõttele, (ii) ettevõtte ostud ettevõtte sisekujunduseks ja (iii) ettevõtete kingitused töötajatele.
3. Eratarbijad, kes ostavad tarbekunsti kodusisustusteks ja kingitusteks.

Tarbekunstis on Eestis suhteliselt vähe kollekttsionääre. Valdkondadest paistavad silma naha-, ehte- ja tekstiilikunsti tööd.

Ekspertide hinnangul ei soovita sisedisainerid ruumikujunduses tarbekunsti loomingu kasutamist, vaid pigem eksklusiivset disainitoodangut, mida on lihtsam tellida (nt kataloogide kaudu) ja tiražeerida.

ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

Kunsti finantseerimine

Eesti Kultuurkapital

Alates 01.04.2002 laekub Eesti Kultuurkapitalile hasartmängumaksu seaduse alusel 46% hasartmängumaksust, millest omakorda 63% kuulub sihtotstarbeliselt jaotamiseks kultuuriehitiste finantseerimiseks ning 37% kuulub stipendiumide jagamiseks ja administratiivkuludeks. 1. juulil 2004 jõustus hasartmängumaksu seaduse täiendus, mis sätestab, et kultuuriehitistele eraldatud summast 75% eraldatakse Eesti Kunstimuuseumi uue hoone ehitamise rahastamiseks. Alates 2006. aasta 1. jaanuarist jäetakse Eesti Kunstimuuseumi uue hoone ehitamise rahastamiseks ettenähtud raha riigieelarvesse laenu tagasimaksete katteks kuni Kunstimuuseumi Ehituse Sihtasutuse ja valitsuse vahel sõlmitud laenulepingu nõuetekohase täitmiseni. 2005. aastal on Eesti Kunstimuuseumi ja Eesti Rahva Muuseumi finantseerimiseks planeeritud 73,6 miljonit krooni, millest Kunstimuuseumi Ehituse Sihtasutus saab 64 miljonit krooni Eesti Kunstimuuseumi ehituseks. 2004 aastal sihtotstarbeliselt kultuuriehitistele laekunud hasartmängumaksust otsustas Kultuurkapitali nõukogu eraldada Kunstimuuseumi Ehituse SA-le Kunstimuuseumi uue hoone ehituseks 50 miljonit krooni ning igal järgneval aastal otsustatakse vastavalt hasartmängumaksu laekumisele igal aastal järgneva aasta eraldus üle.

2004. aastal laekus Kultuurkapitalile kujutava ja rakenduskunsti valdkonnas 1003 rahastamistaotlust summas 28,1 mln krooni. Kultuurkapital eraldas aga 640 stipendiumi 12,1 mln krooni eest, mis moodustas 10,5% Kultuurkapitali sihtkapitalidele eraldatud rahast (vt tabel 6).

Tabel 6. Eesti Kultuurkapitalist 2004. aastal kujutava ja rakenduskunsti rahastamine

	Esitatud taotlusi		Taotluste rahastamine	
	arv	summa	arv	summa
Kujutav-				
rakenduskunst	1003	28 082 511	640	12 084 552
Kokku Kultuurkapital	12729	197 489 180	8743	115 553 318

Allikas. Eesti Kultuurkapital

2003.- 2005. a riigieelarvetest kunsti valdkonna toetamine

2003. ja 2004. aastal eraldati Kultuuriministeeriumi valitsemisalas riigieelarvest kunstile 3,5 mln krooni, 2005. aastal on plaanis suurendada seda summat 5,86 mln kroonini (vt tabel 7).

Kultuuriministeeriumi valitsemisala tegevused hõlmavad riigi eelarvestrateegias esitatud tulemusvaldkondi kultuur, sport, meedia ja muinsuskaitse. Kultuuri tulemusvaldkonnas on kunst üks alavaldkond rahvakultuuri, muuseumide ja raamatukogunduse, filmi, muusika, teatrite, kirjanduse ja kirjastamise kõrval.

Kultuuri tulemusvaldkonna strateegilisteks eesmärkideks on:

- Eesti kultuuri säilimine ja traditsioonide hoidmine ning selle püsimise tagamine, arengu soodustamine ning võimaluste loomine loometegevuseks ja selle esitamiseks, elanikkonnale vaba aja veetmise võimaluste laiendamine;
- Eesti kultuuri tutvustamine välismaal;
- kultuuritöötajate tööhõive ja konkurentsivõime parandamiseks palgatõusu tagamine.

Tabel 7. Eraldised kunstile toetusesaajate lõikes:

Toetuse saaja	2003	2004	2005
Kultuuriministeeriumi eraldised riigieelarves kokku	859 299 700	1 038 852 003	1 169 944 132
Kunstialased rahvusvahelised suurüritused	650 000	650 000	700 000
Pärnu Uue Kunsti Muuseum		200 000	200 000
Osalemine Veneetsia kunstibiennaalil	750 000	750 000	750 000
SA Tallinna Kunstihoone Fond	400 000	400 000	550 000
Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus	1 400 000	1 500 000	1 600 000
RV Tallinna Graafikatriennaal		0	200 000
Laste ja Noorte Kunstikeskus Kontakt		0	160 000
Toetus meediakunstialastele projektidele	300 000		
Kunstiaasta		0	700 000
Kunstigaleriid		0	1 000 000
Kunstivaldkonna toetused kokku	3 500 000	3 500 000	5 860 000

Eesti Kunstimuuseumi uue hoone käivitamise ettevalmistamiseks on 2004. a eelarves lisaks veel 1 800 000 kr.

Eesti Kunstnike Liit

Eesti Kunstnike Liit (EKL) annab igal aastal koos Tallinna Linnavalitsusega välja Kr. Raua nimelist kunsti aastapreemiat (4 võrdset preemiat suuruses a' 20 000 krooni); koos Eesti Kultuurkapitali ja Maalijate Liiduga antakse igal aastal parimale maalijale Konrad Mäe medal ja preemia (50 000 krooni). EKL sotsiaalkomisjon (esimees Jaan Elken) jagab aastas 150 000 krooni alaliitude ja individuaalavalduste põhjal toetuseks abivajajatele. EKL kannab ka Tallinna Kunstihoone näitusesaalide, Hobusepea Galerii, Graafika Eksperimentaalateljee ja EKL külalisateljee ekspluatatsioonikulud.

EKL finantseerib vastavalt alaliitude taotlustele osaliselt või täielikult nende loomingulisi projekte (näitused, *workshop*id, kirjastamine, kodulehekülgede valmistamine) EKL võimaldab oma liikmetele ateljeede ja töökodade soodusrenti. Samas, mõnede alaliitude esindajate sõnul takistab olukord, kus alaliitudel puudub oma eelarve, jooksvate ülesannete täitmist ja kiiremaloomuliste ürituste korraldamist.

Eesti Rahvuskultuuri Fond

Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fond (ERKF) eesmärgiks on heategevus eesti rahvuskultuuri toetamiseks rahaliste vahendite sihipärase kogumise ja jagamise kaudu.

ERKF-i juurde on kunsti rahastamiseks loodud:

1. Villem Raami Fond Eesti keskaegse kunsti ja arhitektuuri uurimise toetamiseks
2. Renate Jõesaare Stipendiumifond toetamaks kord aastas stipendiumiga eesti rahvusest isikut, kes on tegev kujutava kunsti alal
3. Peep Keskküla Fond toetamaks Eesti kunstielu arengut
4. Arvo Nenni ja Ingrid Nenni (neiupõlvenimega Nõges) Fond toetamaks Eesti Kunstimuuseumi eesti kunstipärandi ostmisel
5. Edmund Valtmani Fond toetamaks stipendiumiga Eesti Kunstiakadeemia üliõpilast või alla kolmekümneaastast Eesti Kunstiakadeemia vilistlast parima graafilise teose või graafilise sarja eest
6. Eesti Kunstiakadeemia Fond tõstmaks Eesti kunsti- ja arhitektuurialase ülikoolitüüpi kõrghariduse kvaliteeti ja konkurentsivõimet
7. Olev Soansi Mälestusfond edendamaks Keila kunstielu, lisaks sellele antakse kord viie aasta jooksul ühele eesti graafikule Olev Soansi nimeline stipendium

Tallinna Linnavalitsuse 2004. a kultuuritoetused moodustasid kokku 10,12 miljonit krooni, millest toetati erinevaid kunstitegevusi 1,41 mln krooni eest (e. 13,9% linnavalitsuse kultuuritoetustest) (vt tabel 8). Teiste omavalitsuste kunsti valdkonna rahaeraldise kohta andmed puuduvad.

Tabel 8. Tallinna Linnavalitsuse 2004. a olulisemad toetused kunstile (kroonides)

Wiiralti nimeline konkurss- näitus ja preemia	50 000
Kristjan Raua nimelise kunstipreemia kätteandmine Raekojas	150 000
Kunstihoone ja Linnagalerii tegevuse toetus	400000
XIII Graafikatriennaali toetus	300000
IV Animalistliku Skulptuuri Festivali korraldamine	100000

Allikas: Tallinna Linnavalitsus

Kokkuvõte kunsti finantseerimisest

Eesti kunsti finantseerimises on korralikult välja arendamata abirahade-toetuste süsteem. Ekspertide arvates peaks see toetuma nn ühiskondlikule kokkuleppele, sest ärialusel toimiv süsteem muudab kunsti selliseks nagu maksujõuline publik soovib. Eestis ei ole aga paraku arvulist maksujõulist publikut ega kõrgkultuuri eelistavaid traditsioone. Seega on Eestis olulise tähtsusega fondipõhine finantseerimissüsteem. Paraku on neid Eestis vaid kaks: Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Eesti Kultuurkapital. Siiski, suur osa nende toetustest kulub institutsioonide finantseerimisele ning üksikloojat toetatakse väga vähesel määral.

Seadusandlik regulatsioon

Kunsti ja kunstnike tegevust reguleerivad järgmised seadused:

Loovisikute ja loomeliitude seadus (2004)

Seaduse eesmärk on toetada kultuurilist loovust ja kaunite kunstide professionaalsel tasemel säilimist ja arenemist ning loomeliitude kaudu parandada loovisikute loometegevuseks vajalikke tingimusi ja luua selleks tagatisi.

Autoriõiguse seadus (1992)

Autoriõiguse seaduse eesmärk on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse, autoriõigusel põhinevate tootmisharude ja rahvusvahelise kaubanduse areng ning luua autoritele, teose esitajatele, fonogrammitootjatele, raadio- ja televisiooniorganisatsioonidele, filmi

esmasalvestuse tootjatele, andmebaasi tegijatele ning teistele käesolevas seaduses nimetatud isikutele soodsad tingimused teoste ja muude kultuurisaavutuste loomiseks ja kasutamiseks.

Autoriõiguse seadus sätestab muuhulgas:

- 1) kirjandus-, kunsti- ja teadusteoste autoritele spetsiifilise õiguse (autoriõiguse) kaitse oma loometöö tulemustele;
- 2) isikute ringi, kes võivad omandada õigusi autori poolt loodud kirjandus-, kunsti- ja teadusteoste ning nende õigused

Eesti Kultuurkapitali seadus (1996)

Seadus sätestab Eesti Kultuurkapitali tegevuse eesmärgid ja põhimõtted: Eesti Kultuurkapital on avalik-õiguslik juriidiline isik, kelle tegevuse eesmärk on kunstide, rahvakultuuri, kehakultuuri ja spordi ning kultuuriehitiste rajamise ja renoveerimise toetamine rahaliste vahendite sihipärase kogumise ja sihtotstarbelise jagamise kaudu.

Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seadus (1998)

Eesti Vabariigi kultuuripreemiad määratakse väljapaistvate loominguliste saavutuste eest kultuuri alal. Preemia määratakse füüsilisele isikule. Eesti Vabariigi kultuuristipendiumid (edaspidi stipendium) määratakse riikliku kultuuripoliitika seisukohalt oluliste kultuuriprojektide ja loominguliste tellimuste toetamiseks või õppetoetustena õpinguiks välismaa kõrgkoolides või teadusasutustes. Stipendiumi võib määrata füüsilisele isikule, juriidilisele isikule või asutusele.

Organiseeritus

Eesti Kunstnike Liit

Eesti Kunstnike Liit on katusorganisatsiooniks 19 alaliidule:

<u>Alaliit</u>	<u>Liikmeid</u>	<u>Alaliit</u>	<u>Liikmeid</u>
AICA	25	Metallikunstnike Liit	68
Akvarellistide Ühendus	37	Moekunstnike Ühendus	43
Keraamikute Liit	82	Nahakunstnike Liit	58
Klaasikunstnike Ühendus	44	ON - Grupp	26
Kujundusgraafikute Liit	100	STUUDIO 22	38
Kujunduskunstnike Ühendus	38	Sõltumatute Ühendus	
Kujurite Ühendus	67	Tartu Kunstnike Liit	116
Kunstiteadlaste Ühing	96	Tekstiilikunstnike Liit	92
Lavastuskunstnike Liit	53	Vabagraafikute Ühendus	96
Maalikunstnike Liit	109		

EKL-s on kokku 918 liiget. Hinnanguliselt on nendest 2/3 ehk umbes 600 aktiivsed kunstnikud. Eesti Disainerite Liidus (EDL) on tekstiili-, klaasi-, naha-, ehte- ja graafilisi disainereid 35. Samas, EDL-i ja EKL-i liikmeskond mitmete liikmete osas kattub. Tegevkunstnike hinnangul ei ole EKL-l kunstnike jaoks tänapäeval enam sellist keskset rolli nagu veel nt 20 aastat tagasi. Seejuures on noorte tarbekunstnike soov astuda erialaliitusesse suurem kui kujutava kunsti esindajatel.

EKL edendab ja kaitseb oma liikmete professionaalseid, sotsiaalseid ja majanduslikke huve. EKL toetab Kunstihoone Galerii ja Tallinna Linnagalerii näitusetevetust. Esinemine neis näitusesaalides on kunstnikele tasuta. Näituse taotlused vaatab läbi kord aastas Kunstihoone Nõukogu.

EKL kogub ja vahendab kunstiga seonduvat informatsiooni ja uudiseid alaliitudele ning individuaallikmetele, samuti on ta kontaktisikuks alaliitude projektides. EKL on kaasatud eksperdina mitmete kunstiga seonduvate organisatsioonide tegevusse ja osaleb koos teiste loomeliitudega üleriigilistes kultuuri puudutavates diskussioonides.

EKL esitab oma kandidaadid Eesti Kultuurkapitali nõukogudesse, samuti teeb ettepanekud riigi kultuuripreemiate ja Balti assamblee preemiate nominentideks.

EKL, olles Põhjamaade kunstnike vahetusprogrammi NIFCA ja rahvusvahelise kunstorganisatsiooni *Res Artise* liige, korraldab Eesti kunstnike enesetäiendamist välismaal. EKL arendab sidemeid rahvusvaheliste kunstnike organisatsioonidega ja on *European Council of Artists*'i liige. EKL tegeleb kunstnike ja kunstiteadlaste sotsiaalse staatuse väärtustamise ning võimaluse piires oma liikmete sotsiaalse kaitsega. Samuti nõustatakse tasuta oma liikmeid majanduslikes ja juriidilistes küsimustes.

Eesti Disainerite Liit

Eesti Disainerite Liit (EDL) on eesti disainereid liitev ja esindav ühendus, mille ülesandeks on seista disaini eest laiemas mõttes. Tarbekunstiga kattuvatest erialadest kuulub EDL-i 10 tekstiilidisainerit, 2 klaasidisainerit ja 2 nahadisainerit.

Seosed teiste tegevusvaldkondade ja loomemajanduse sektoritega

Kujutav kunst

Alljärgnevalt on toodud kaasaegse kujutava kunsti, mis hõlmab lisaks klassikalisele kujutavale kunstile, st maalile, skulptuurile ja graafikale, ka näiteks selliseid valdkondi nagu *happening*, *performance*, videokunst, arvutikunst ja fotokunst, seosed teiste tegevusvaldkondadega.

Maal, skulptuur ja graafika on üha süstemaatilisemalt ja laiemalt leidmas tarbimist uute avalike ruumide ja hoonete interjööride dekoreerimisel. Siin saab välja tuua selge seose *sisekujunduse ja arhitektuuriga*. Vabaõhu monumentaalkunst seostub otseselt linnade projekteerimisega. Graafikal on tihe seos tarbograafika, graafilise disaini, ajalehtede, reklaamiplakatitega tänavail, *flyeritega*, nimekaartidega, asutuste blankettide kujundusega, firmade tunnusgraafikaga (logod, brändid). 1990ndatel liikus arvukalt kirjanikke ja kujutavaid kunstnikke tööle *copywrite*-itena reklaamiagentuuridesse. Nüüd pole enam seos *reklaamitööstusega* nii drastiliselt tugev, kuid kunstnikud on ikkagi vähemal määral agentuurides esindatud.

Fotokunst, mida Eesti Kunstiakadeemias õpetatakse, seostub muuhulgas ka moefotograafide ja reklaamifotograafide loominguga. Samas tegutsevad mitmed fotograafid edukalt nii kaasaegses kunstis kui *massimeedias* (seltskonnaajakirjad, moetööstus).

Videokunstil on nii tehnilise valmimisprotsessi kui formaadi poolest sarnasus lühifilmidega. *Filmitööstusel* on videokunstiga juba täiesti ühine institutsionaalne kandepind.

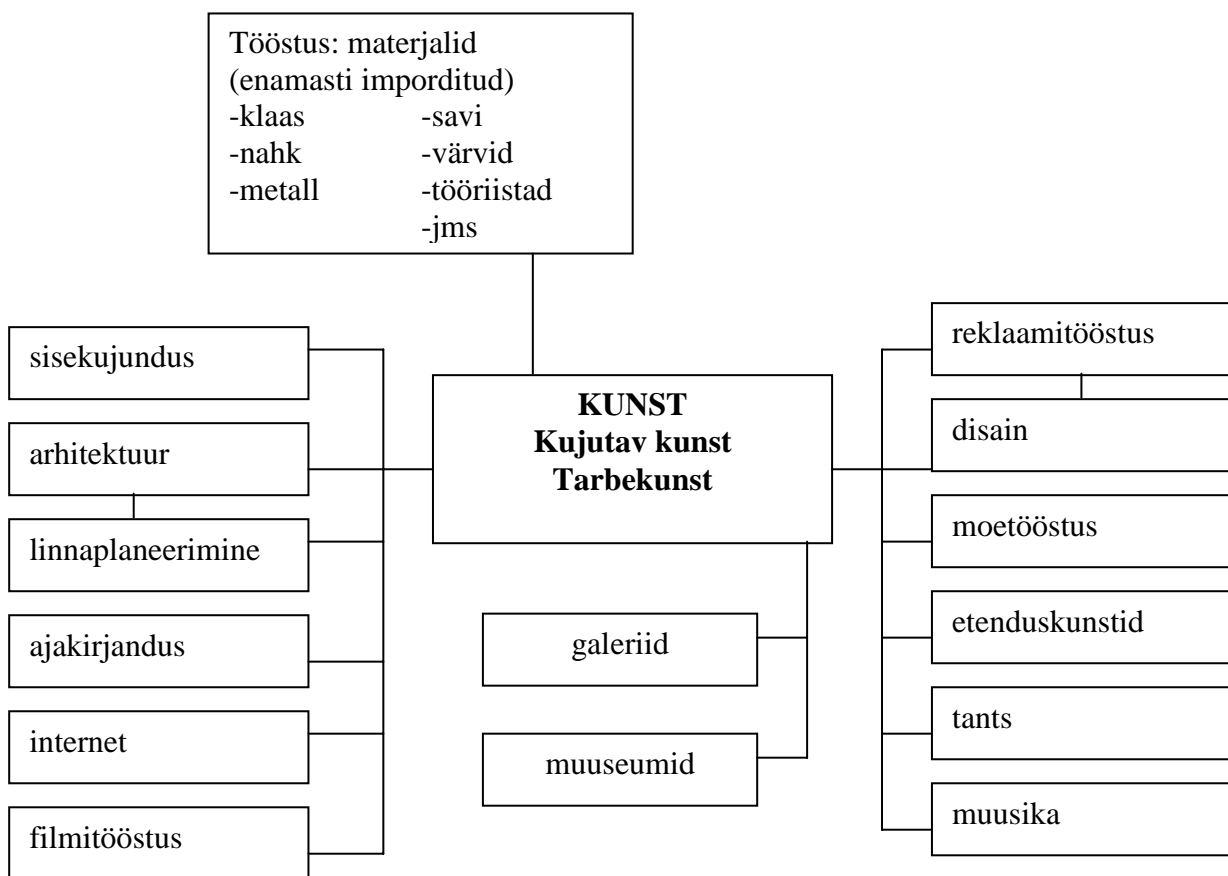
Arvutikunstil, mis on Eestis veel tagasihoidlikult arenenud ja vähe silma paistab, on potentsiaalne tihe seos selliste loomemajanduse sektoritega nagu *digitaalne disain* (koduleheküljed, reklaam internetis), interneti ühendusel baseeruvad loomingulised konverentsid ja sümposioonid ning isegi arvutivõrgus olevad digitaalsed kunstigaleriid traditsioonilisemast kunstist nii nagu seda eksponeerib näiteks www.kunstikeskus.ee.

Performance ja *happeningi* puhul on ilmsed seosed näiteks *teatriga* ja muude *etenduskunstidega*. Tihti töötavad neis valdkondades samad inimesed või siis toimub tihe suhtlus. *Performance* võib siduda endaga nt tantsu, teatri, laulu, muusika ja audiovisuaalsed kunstid. Tendents etenduskunstidega ühinemiseks on siin väga tugev.

Tarbekunst

Tarbekunst on oma materjali- ja tehnikaspetsiifikast lähtuvalt tihedates seostes nii teiste loominguliste kui ka majandusvaldkondadega. Esmalt tuleb kindlasti mainida sidet *disainiga*.

Tihti on tegu inimestega, kes on omandanud oskused mingi materjali või tehnikaga tegutseda peensustes ja see annab neile eelise tegutseda sellel erialal nii unikaalsemete kui -toodete väljatöötajate ja loojatena. Samas vajavad nad kohati millegi teostamiseks oskustöölisi, andes seega tööd teostajale (näiteks klaasipuhujad, vaiba- ja kangakudujad). Enamasti on tarbekunstnikud materjalide osas mitme erineva tooraine kasutajad (klaas, nahk, metall, savi jne), mis reeglina ei ole Eesti päritolu. Tihe on side nii *reklaamitööstusega*, kuna erinevate reklaam- ja firmakingituste kujundamine on tarbekunstnike-disainerite oluline sissetulekuallikas. Samuti on oluline auhindade kujundamine ja tihti ka nende valmistamine. Tarbekunstil on väga tihe side ka sisekujunduse ja arhitektuuriga. Reaalselt väljendub see näiteks erinevates tehnikates pannode, vitraažakende ja vaheseinte, sepiväravate, mööbli, vaipade, eesriiete jms. näol.

Joonis 1. Kunsti seosed teiste tegevusvaldkondade ja loomemajandussektoritega

HARIDUS, KOOLITUS

Kõrgkoolid

Eesti Kunstiakadeemia (EKA) vilistlaskond alates 1960. aastast (st võimalikud tööalised kunstnikud), Tartu Ülikooli (TÜ) maalikunsti eriala vilistlaskond alates 1996. a.-st ja Tartu Kõrgema Kunstikooli (TKK) vilistlaskond alates 2001. aastast kujutava ja tarbekunsti erialadel on kokku 1873 inimest.

Ajavahemikul 2001 ja 2004, st 4 akadeemilise õppeaasta jooksul, on Eesti kõrgkoolides lõpetanud kujutava kunsti ja kunstiteaduse ning tarbekunsti ja oskuskäsitöö õpperühmades 415 inimest, kusjuures lõpetajate arv on nimetatud perioodil pidevalt kasvanud:

2001	73 lõpetajat	2003	111 lõpetajat
2002	107 lõpetajat	2004	124 lõpetajat

Tabel 9. Eesti Kunstiakadeemias (EKA), Tartu Ülikooli maalikunstialal (TÜ) ja Tartu Kõrgemas Kunstikoolis (TKK) erialade kaupa lõpetanute arv

	Lõpetanute arv			
	EKA	TÜ	TKK	kokku
Graafika	277			277
Maalikunst	241	78	36	355
Skulptuur	155		17	172
Fotokunst	18		35	53
Ehte- ja metallikunst	267			267
Nahakunst	223		25	248
Tekstiilikunst	180		41	221
Keraamika	154			154
Klaasikunst	126			126
Kokku	1641	78	154	1873

Kujutava kunsti ja kunstiteaduses oli 2001 - 2004. a-l kokku 355 lõpetajat, sh 2004. aastal 93 lõpetajat, kes jagunesid erinevate õppeastmete järgi järgmiselt

Diplomiõppes	108 lõpetajat, sh 2004. aastal 34 lõpetajat
Bakalaureuseõppes	153 lõpetajat, sh 2004. aastal 28 lõpetajat
Magistriõppes	93 lõpetajat, sh 2004. aastal 31 lõpetajat
Doktoriõppes	1 lõpetaja, kes lõpetas 2003. õppeaastal.

Tarbekunsti ja oskuskäsitöö valdkonnas oli kokku 60 lõpetajat, sh 2004. aastal 31 lõpetajat, kes jagunesid erinevate õppeastmete järgi järgmiselt

Diplomiõppes	7 lõpetajat, sh 2004. aastal 0 lõpetajat
Rakenduskõrghariduse sai	7 lõpetajat, sh 2004. aastal 7 lõpetajat
Bakalaureuseõppes	46 lõpetajat, sh 2004. aastal 24 lõpetajat

Lõpetajate jaotus kõrgkoolide lõikes oli nimetatud perioodil järgmine:

Eesti Kunstiakadeemia	293 lõpetajat, sh 2004. aastal 81 lõpetajat
Tartu Kõrgem Kunstikool	58 lõpetajat, sh 2004. aastal 19 lõpetajat
Tartu Ülikool	33 lõpetajat, sh 2004. aastal 9 lõpetajat
Tallinna Ülikool	14 lõpetajat, sh 2004. aastal 7 lõpetajat
Viljandi Kultuuriakadeemia	14 lõpetajat, sh 2004. aastal 7 lõpetajat
Euroülikool	3 lõpetajat, sh 2004. aastal 1 lõpetajat

Kui varem oli Eesti Kunstiakadeemias populaarseks vabade kunstide teaduskond, siis kaasaja turumajanduse tingimustes tullakse rohkem õppima selliseid valdkondi, mille lõpetamisel on võimalik paremini teenida, nt arhitektuuri, disaini ja moekunsti.

Kutsekoolid

4 akadeemilise õppeaasta jooksul, st. ajavahemikul 2000/01 ja 2003/04 on Eesti kutsekoolides lõpetanud kujutava kunsti ja kunstiteaduse õpperühmades 22 inimest, kusjuures lõpetajate arv on nimetatud perioodil jagunenud järgmiselt:

2001	7 lõpetajat	2003	1 lõpetajat
2002	3 lõpetajat	2004	11 lõpetajat

Lõpetajate jaotus kutseõppeasutuste lõikes oli nimetatud perioodil järgmine:

Tartu Kunstikool	20 lõpetajat, sh 2004. aastal 10 lõpetajat
Rakenduskunsti Erakool	2 lõpetajat, sh 2004. aastal 1 lõpetaja

Tabel 10. Lõpetajate arv Eesti Kunstiakadeemias kujutava kunsti ja tarbekunsti erialadel aastatel 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	kokku 2000- 2005
graafika	7	9	6	5	5	10	42
maalikunst	9	5	7	5	4	11	41
skulptuur	2	4	5	2	7	3	23
vabad kunstid	-	-	-	-	-	4	4
fotograafia	-	-	-	-	12	6	18
keraamika	4	4	4	1	8	4	25
klaasikunst	3	2	4	3	4	6	22
metallikunst/ ehte- ja sepakunst	1	9	2	8	8	10	38
nahakunst	8	3	3	9	4	7	34
tekstiil	5	6	3	8	4	8	34
kokku	39	42	32	41	56	70	280
magistrantuur	7	11	22	17	23	13*	93
doktorantuur	0	0	0	3	0	0	3
õpetajakoolitus	8	11	9	12	11		51

* I poolaasta

Allikas: Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus

TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED, TAKISTUSED

Tugevused

- Riiklike ja mitteriiklike kunstiinstitutsioonide hästitoimiv võrgustik (erialaühendused, galeriid, infokeskused, külalisstuudiod, tarbekunsti avatud ateljeed jne.)
- Loomeinimeste jõuline initsiatiiv
- Kogenud ja kompetentsete kunstielu korraldavate spetsialistide olemasolu
- Aktiivsus kunstisündmuste korraldamisel
- Eesti kunsti tugev reputatsioon välismaal ja hästi toimivad rahvusvahelised suhted
- Kogemused ja tugevad traditsioonid rahvusvaheliste (suur)sündmuste korraldamisel Eestis (triennaalid)
- Arvestatav kirjastustegevus, fundamentaalsete koguteoste väljaandmine
- Kunstialaste erialaajakirjade hea tase
- Mittetulunduslikud algatused kunstiharidusliku jätkusuutlikkuse tagamiseks (kunstikeskus)
- Kunsti jätkuv integreerumine teiste kultuurivaldkondadega

Nõrkused

- Riikliku finantseerimise ebapiisavus. Põhjendamatu arvamus ja usk riigieelarve poliitikas, et kunst on peamiselt isetoimiv valdkond
- Muuseumide ostujõu piiratus (oht rahvuskultuuri materiaalsele säilimisele Eestis)
- Avaliku arvamuse negatiivsus kaasaegse kunsti suhtes
- Kunstielu vähene kajastamine meedias; puudulik ajakirjanike kaader, kes oskavad kunsti kajastada
- Kõrgkoolieelse kunstialase hariduse madal tase
- Kunstniku professiooni väheväärtustamine, kuid olukord on paranemas
- Kunsti akommunikatiivsus, võimetus kaasata vaatajat kunstiprotsessi; kunstikriitika kapseldumine ja ühekülgus – see on eelnevalt nimetatud nõrkuste tulemus
- Müügijuhtimise nõrkus tarbekunstis

Arenguvõimalused

- Valdkonda puudutava seadusandluse toimimine ja käivitamine (loovisikute ja loomeliitude seaduse rakendamine)
- Riigipoolse finantseerimise suurendamine, sh projektipõhine toetus
- Kunstipubliku tarbimisharjumuste elavnemine, uute tarbijagruppide teke, külastajate arvu suurendamine (KUMU käivitamine; noortele kunstimuuseumid tasuta jne)
- Haridusreform, kunstilembese hariduspoliitika edendamine (koolitus kõigil tasanditel)
- Avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostöö tihenemine kultuurivaldkonnas; omavalitsuste haldussuutlikkuse tõhustamine; regionaalsete kunstiorganisatsioonide tõhusam kaasamine
- Kasvav integreeritus rahvusvahelisse kultuurisuhtlusesse (EL projektid, võimalused rahastamiseks)
- Kunstiinstitutsioonide võrgustiku töö muutumine efektiivsemaks
- Kunstiteemade integreerimine teistesse kultuurinähtustesse ning laiatarbemeediasse
- Kultuuriesindajate arvu suurendamine Eesti riigi saatkondades ja välisesindustes

Takistused

- Poliitiline heitlikkus; pikaajalise ja selgesuunalise kunstipoliitika võimatus
- Kunstiküsimuste politiseerimine, kunstinähtuste muut(u)mine poliitiliste kokkulepete objektiks
- Rahvusliku kunsti tippsaavutuste sattumine erakogudesse või riigist väljapoole muuseumide ostuvõime vähesuse tõttu
- Massi- ja meelelahutusliku kultuuri pealetung
- Kunstipubliku passiivsuse suurenemine (sotsiaalsed pinged, eluhoiakute erinevused)
- Hariduspoliitika kaugenemine humanitaarvaldkonnast
- Kunstnike autoripositsiooni nõrgenemine turujõudude surve tõttu

- Galeriid peaksid olema lahti kauem (st hilisematel kellaegadel), mis suurendab nende külastatavust ja atraktiivsust kunstitarbijale.

ARENGUPROGNOOS LÄHEMAKS 3-5 AASTAKS

- KUMU annab parema võimaluse Eesti kunsti presenteerimiseks, eelkõige välismaailmale. Sisemisi kunstielu puudutavaid muutusi see ei too.
- Kunsti hinnad on viimaste aastate jooksul kiiresti tõusnud. Lähiaastatel ilmselt jätkub kunsti hindade tõus. Eriti tõusevad 20. sajandi I poole Eesti kunstitööde hinnad. Eesti rahvusliku kunstipärandi, samuti kaasaegse kunsti hinnatõus.
- Kunst on muutumas prestiižikamaks, st nõudlus kasvab.
- Kultuuriministeeriumi poolne projektipõhine kunsti rahastamine lähiaastatel ei suurene.
- Kunsti siseriiklik toetamine (sponsorlus) sõltub kodumaise tööstuse edukusest.
- Viimase 15 aasta jooksul on jõudsalt arenenud interdistsiplinaarne kunstilooming ning see tendents areneb lähiaastatel tõenäoliselt edasi.

Vabariigi Valitsuse tegevuskava riigi kultuuripoliitika elluviimisel lähiaastatel kujutava kunsti valdkonnas

Riiklik kultuuripoliitika, järgides detsentraliseerituse põhimõtet, kindlustab kunstielu kõigi valdkondade sõltumatule arengule eksistentsiaalselt vajaliku ruumi. Selle tagamine toimub erinevaid kunstielu institutsioone (õppeasutustest erialaste väljaanneteni) hõlmava keskkonna funktsioneerimise, õigusaktide täiendamise ja riikliku finantseerimise alusel. Siinjuures lähtub riiklik kultuuripoliitika järgmistest postulaatidest:

1. Rahvusliku kunstitraditsiooni järjepidevuse tagamiseks jätkub riiklike kunstimuuseumide (Eesti Kunstimuuseum, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tartu Kunstimuuseum) tegevuse riiklik finantseerimine.
2. Kunsti pideva uuenemisprotsessi tagamiseks soodustatakse eriti eesti kunstikultuuris suhteliselt uue kunstiala - meediakunsti õppe- ja tegevuskeskuste loomist ning väljaarendamist.
3. Rahvuskunsti integreerumiseks rahvusvahelisse kunstielu tagatakse riiklikult Eesti professionaalse tippkunsti (vabad kunstid, sh foto, video, installatsioon, *performance*, meediakunst jms; rakenduskunstid, sh arhitektuur ja sisearhitektuur, tarbekunst ja disain) ning kunstiteaduse ja -kriitika esindatus rahvusvahelises kunstisuhtluses (näitustegevus, mitmesugused koostööprojektid, osalus rahvusvaheliste kutsealaste katusorganisatsioonide tegevuses jpm), sh Euroopa Liidu kultuuriprogrammides.

EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele:

Nimi	Organisatsioon	Amet
Piret Lindpere	EV Kultuuriministeerium	kunstinõunik
Jaan Elken	Eesti Kunstnike Liit	EKL president, maalikunstnik
Ilona Gurjanova	Eesti Disainerite Liit	EDL juhatuse esimees, disainer
Piia Ausmann	Haus Galerii	juhataja
Kaire Eerik	Galerii Vaal	ärijuht
Aimar Jugaste	Galerii Vaal	juhatuse liige
Johannes Saar	Kaasaegse Kunsti Keskus	Eesti nõukogu liige
Kai Lobjakas	Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum (ETDM)	peavarahoidja
Andres Tali	Eesti Kunstiakadeemia	EKA akadeemiline prorektor, graafik
Marko Mäetamm	Eesti Kunstiakadeemia	EKA dekaan, maalikunstnik
Pille Kivihall	Katariina Gild	Nahakunstnike Liidu juhataja, nahakunstnik
Ene Pars	Katariina Gild	tekstiilikunstnik
Siiri Tammsalu	Galerii Kunst ja Disain	Galerii tegevjuht, tekstiilikunstnik
Tiina Käesel	A Galerii, Galerii Kaks	Metallikunstnike Liidu juhataja, ehtekunstnik

Kunsti valdkonna töö on läbi arutatud 11. novembril 2005 toimunud ümarlaul:

Kutsutud	Organisatsioon	Amet	Osalemine
Piret Lindpere	EV Kultuuriministeerium	kunstinõunik	*
Ilona Gurjanova	Eesti Disainerite Liit	EDL juhatuse esimees, disainer	*
Piia Ausmann	Haus Galerii	juhataja	
Kaire Eerik	Galerii Vaal	ärijuht	
Jaan Elken	Eesti Kunstnike Liit	EKL president, maalikunstnik	*
Johannes Saar	Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus	nõukogu liige	
Kai Lobjakas	ETDM	peavarahoidja	*
Andres Tali	Eesti Kunstiakadeemia	EKA akadeemiline prorektor, graafik	*
Marko Mäetamm	Eesti Kunstiakadeemia	EKA dekaan, maalikunstnik	*
Pille Kivihall	Katariina Gild	Nahakunstnike Liidu juhataja, nahakunstnik	*
Ene Pars	Katariina Gild	tekstiilikunstnik	*
Külliki Tafel	Eesti Tuleviku Instituut	Uuringute projektijuht	*

EKI töögrupist osales Tõnu Mertsina

Kujutava kunsti ja tarbekunsti reaalgaleriid

Tallinn

- A Galerii. Eesti ehtekunst
- Allee Kunstisalong. Vanema põlvkonna kunstnike teoste ost-müük. Kunstinäitused
- Artdepoo. Uus Haus Galerii poolt avatav kaasaegse kunsti galerii
- Artline Galerii Kunstinäitused galeriis, rändnäitused Eestis ning välismaal; Kunstiteoste ost ja müük, konsultatsioonid
- Barokk Antiikkunsti ja maaligalerii
- Bogapott. Tarbekunst.
- Deco Galerii
- Draakoni Galerii (EKL)
- Eesti Kunstiakadeemia Galerii. Instituudi osakondade, üliõpilaste ja õppejõudude väljapanekud.
- Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi galerii. Eesti professionaalne tarbekunst
- Galerii 36. Kunstimüük, konsultatsioonid, kunsti ekspertis
- Galerii Kaks. Eesti professionaalne tarbekunst
- Gallery Vivianne Napp/La Galerie Passage. Eesti kujutav kunst, piltide raamimine.
- Galerii-G (EKL)
- Galerii Kunst ja Disain. Viru Keskuse kultuurikeskuse IV korrusel asuv Baltimaade suurimal galeriipinnal (650 m²), mis jaguneb näituse- ja müügilaleriiks - eksponeeritakse külastajatele tekstiili, metalli, klaasi, nahka, mööblit, graafikat ja keraamikat.
- Galerii Molen
- Galerii Vaal
- Haus Galerii
- Helina Tilga Galeriid (2 maalitud keraamika galeriid)
- Hobusepea galerii (EKL)
- Kastellaanimaja Galerii (Kunstimuuseumi filiaal)
- Kullo Lastegalerii
- Kullo Galerii.
- Kunstihoone Galerii (EKL)
- Linnagalerii (kuulub Kunstihoone alla, Tallinna linna doteeritav)
- Lühikese Jala Galerii Eesti professionaalne tarbekunst
- Meistrite Hoovi Galerii
- Müürigalerii. Graafika, keraamika, klaas, nahk, akvarell.
- Navitrolla Galerii
- Nu Nordik. Eesti professionaalne tarbekunst

- Nõmme Galerii
- Portaali galerii
- Raevangla Fotokelder
- RIOS Kunstigalerii. Kunstinäitused ja kunstioksjonid
- Rotermanni Soolaladu
- Vanalinn Galerii (Juri Goga) Kunstitööd.
- Vesivärava Kunstigalerii Airi Luige ja Viivika Vesikioja kunstigalerii
- Tallinna Kunstihoone
- Õpetajate Maja Galerii. Erinevate kunstnike väljapanekud kõigis kunstižanrites – maalikunst, akvarellid, skulptuurid, joonistused jne. Galeriis eksponeeritakse nii professionaalsete, kui ka harrastuskunstnike loomingut.
- Ühispanga Peahoone Galerii. Kuulub Haus Galerii alla.

Tartu

- E-Kunstisalong. Kujutava ja tarbekunsti müük, portreede tellimine, piltide raamimine, kunstioksjonid. Tartu, E-Kaubamaja
- Gildi Galerii
- Kivisilla Pildigalerii
- Mikkeli Galerii. Kunstipood, milles on regulaarselt vahetuvad näitused
- OBU Galerii. Tartu kunstnike galerii
- Sebra Galerii
- Tartu Lastekunstkooli Galerii
- Y Galerii. Enamasti galeriis korraga mitu näitust, ekspositsioonid vahelduvad reeglina iga kahe nädala tagant.

Pärnu

- Endla Teatrigalerii
- Eesti Litograafiakeskuse galerii
- Pärnu Linnagalerii
- Rael Artel Galerii

Viljandi

- Kondase Keskus
- Kilpkonna Galerii
- Ugala teatri galerii
- Viljandi Linnaraamatukogu kunstisaal
- Viljandi Maavalitsuse kunstisaal
- Viljandi Linnagalerii

Haapsalu

- Evald Okase Muuseum
- Haapsalu Linnagalerii

Kuressaare

- Kuressaare Kultuurikeskus
- Kuressaare Linnuse galerii
- Kuressaare Linnateater
- Kuressaare Raegalerii

Narva

- Narva Muuseumi Kunstigalerii

Põlva

- Maarja Galerii. Tegutseb alates 1992 aastast. Selle aja jooksul on korraldatud mitmeid kunstiüritusi peaaegu kõigist kunsti valdkondadest. Galerii juurde on loodud ka "Kaunite kunstide kool".

Virtuaalgaleriid

- Mh aadressil www.kunstikeskus.ee. Vano Allsalu: veebmeister.

Eesti kunstimuuseumid

Tallinn

- Eesti Kunstimuuseum
 - Rüütelkonna hoone
 - Adamson-Ericu muuseum
 - Niguliste muuseum-kontserdisaal
 - Kadrioru loss – väliskunsti muuseum
 - Mikkelimuuseum
 - Kristjan Raua majamuuseum
- Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum
- Viinistu Kunstimuuseum

Tartu

- Tartu Kunstimaja
- Tartu Kunstimuuseum
- Tartu Ülikooli Kunstimuuseum

Pärnu

- Pärnu Uue Kunsti Muuseum

Rakvere

- Rakvere Näitustemaja-muuseum

Narva

- Narva Muuseum